

บทที่ 2

วิวัฒนาการและการบริหารงานในปลงฉบับของ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด และธนาคารออมสิน

วิวัฒนาการของธนาคารกรุงเทพ จำกัด

ก่อนที่จะได้กล่าวถึงวิวัฒนาการและความเจริญก้าวหน้าของธนาคารกรุงเทพ จำกัด นั้นจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยอย่างสังเขป ขึ้นเบื้องต้นก่อนเพื่อเป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจ เกี่ยวกับระบบธนาคารพาณิชย์

วิวัฒนาการของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยอาจแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้คือ

ก. ระยะแรก (พ.ศ. 2431 - สงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2484)

นับตั้งแต่สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ดำเนินนโยบายเปิดการค้ากับต่างประเทศ การค้าต่างประเทศของไทยก็เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ ในสมัยนั้นประเทศตะวันตกโดยเฉพาะอังกฤษ ฝรั่งเศส เบลเยียม และเดนมาร์ก เป็นประเทศที่มีอิทธิพลทางการค้าระหว่างประเทศ การค้าของไทยส่วนใหญ่จึงเป็นการค้ากับประเทศตะวันตกเหล่านี้ และเพื่ออำนวยความสะดวกในการค้าของตน ซึ่งขยายตัวมากขึ้น จึงได้มีผู้นำธุรกิจธนาคารพาณิชย์จากโลกตะวันตกมาใช้ปฏิบัติในประเทศไทย ในระยะเริ่มแรกก็ได้จัดตั้งเพียงสำนักงานตัวแทนของธนาคารเท่านั้น จนกระทั่งเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2431 ก็ได้มีการจัดตั้งธนาคารขึ้นเป็นกิจการลักษณะเป็นแห่งแรกคือ ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ ซึ่งเป็นธนาคารของอังกฤษ และหลังจากนั้นอีกประมาณ 5 ปีเศษ ธนาคารชาร์เตอร์ดก็ได้จัดตั้งขึ้นเป็นแห่งที่สอง เมื่อปี พ.ศ. 2437

สำหรับธนาคารไทยนั้นผู้ที่เห็นการณ์ไกล และคิดตั้งธนาคารพาณิชย์ของคนไทยขึ้นเป็นแห่งแรกก็คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหมื่นมหิศร์ราชหฤทัย² โดยเหตุที่ทรงสังเกตเห็นว่าการค้าต่างประเทศ

¹ เริงชัย มะระกานนท์, การเงินและการธนาคารในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521), หน้า 154.

² ชุมเพลิน สันทร เรื่องพิเศษ, เศรษฐกิจการธนาคาร, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2522), หน้า 37.

จะขยายตัวมากยิ่งขึ้น สิ่งทรงพระราชดำริที่จะจัดตั้งธนาคารของคนไทยขึ้น แต่โดยเหตุที่กิจการธนาคารยังเป็นของใหม่ของคนไทย ทรงเกรงว่าอาจไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน สิ่งทรงดัดแปลงเสียใหม่ และเรียกชื่อว่า "บุคคส์คลับ" (Book Club) ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2447 ครั้นต่อมาเมื่อกิจการของบุคคส์คลับเป็นที่เชื่อถือของประชาชนในประเทศ สิ่งทรงเห็นว่าถึงเวลาอันสมควรที่ต้องเปลี่ยนสภาพบุคคส์คลับมาเป็นธนาคาร ดังนั้นในวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2449 จึงได้จดทะเบียนเป็นบริษัท แบริ่งคัสยามกัมมาลลทูน จำกัด ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด

สำหรับในระยะแรกนี้ปรากฏว่ามีธนาคารที่จัดตั้งกิจการขึ้นและดำเนินกิจการต่อเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน รวม 10 ธนาคาร ซึ่งได้แก่

<u>ธนาคารต่างประเทศ</u>	<u>ปีก่อตั้ง (พ.ศ.)</u>
1. ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้	2431
2. ธนาคารชาร์เตอร์ด	2437
3. ธนาคารแห่งอินโดจีนและฝูเอช	2440
4. ธนาคารซีไอทีบี	2452
5. ธนาคารกวางตุ้ง จำกัด	2464
6. ธนาคารเมอร์แคนไทล์ จำกัด	2466
<u>ธนาคารไทย</u>	<u>ปีก่อตั้ง (พ.ศ.)</u>
1. ธนาคารไทยพาณิชย์	2449
2. ธนาคารหวังหลี	2476
3. ธนาคารมหานคร	2477
4. ธนาคารแห่งเอเชีย	2482

ข. ระยะที่สอง (สงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2484 - 2498)

ผลจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ธนาคารล่าชาต่างประเทศของยุโรปและสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย ต้องถูกปิดกิจการไปชั่วคราวในฐานะที่เป็นฝ่ายตรงกันข้ามในการสงคราม นอกจากนี้การค้ากับต่างประเทศก็ถูกเปลี่ยนรูปแบบการค้ากับประเทศในยุโรปเป็นการค้าที่ถูกจำกัดภายในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะกับประเทศญี่ปุ่น ในระยะที่สองนี้มีธนาคารที่จัดตั้งขึ้นและดำเนินกิจการมาจนถึงปัจจุบันรวม 13 ธนาคาร ซึ่งได้แก่

<u>ธนาคารไทย</u>	<u>ปีก่อตั้ง (พ.ศ.)</u>
1. ธนาคารนครหลวงไทย	2484
2. ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ	2487
3. ธนาคารกรุงเทพ	2487
4. ธนาคารกสิกรไทย	2488
5. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	2488
6. ธนาคารแหลมทอง	2491
7. ธนาคารไทยทุน	2492
8. ธนาคารสหธนาคารกรุงเทพ	2492
9. ธนาคารศรีนคร	2493

<u>ธนาคารต่างประเทศ</u>	<u>ปีก่อตั้ง (พ.ศ.)</u>
1. ธนาคารสากลพาณิชย์แห่งประเทศไทย	2490
2. ธนาคารการค้าโอเวอร์ซีส์	2490
3. ธนาคารแห่งอเมริกา	2492
4. ธนาคารมิตซูบิ	2495

ค. ระยะที่สาม (พ.ศ. 2498-ปัจจุบัน)

วิวัฒนาการของธนาคารพาณิชย์ในยุคนี้อาจจะเรียกได้ว่าเป็น "ยุคแห่งธนาคารสมัยใหม่" (Modern Banking Phase) เพราะเป็นยุคที่ระบบเศรษฐกิจเริ่มก้าวสู่การมีระเบียบและกฎเกณฑ์

ตามหลักสากลเพราะได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมการแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2498 ยกเลิกระบบอัตราแลกเปลี่ยนหลายอัตรา โดยใช้อัตราเสมอเหมือนกัน (Uniform Rate) ทั้งอัตราทางการและอัตราตลาด นอกจากนั้นธนาคารพาณิชย์โดยเฉพาะธนาคารไทยได้ก้าวไปสู่ความมั่นคงสามารถขยายกิจการออกไปอย่างกว้างขวางมีสาขาอย่างมากภายในประเทศจนกลายเป็นสถาบันการเงินที่เป็นปึกแผ่น และในปี พ.ศ. 2505 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ที่ได้แก้ไขปรับปรุงขึ้นใช้แทนพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2498 โดยใช้หลักเกณฑ์การธนาคารพาณิชย์สมัยใหม่ของยุโรป เป็นมาตรฐานในการควบคุม เรียกว่า "พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505" สำหรับธนาคารที่จัดตั้งในระยะที่สามนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 7 ธนาคาร ดังนี้คือ

<u>ธนาคารไทย</u>	<u>ปีก่อตั้ง (พ.ศ.)</u>
1. ธนาคารทหารไทย	2500
2. ธนาคารเอเชียทรีสต์	2508
3. ธนาคารกรุงไทย	2509

<u>ธนาคารต่างประเทศ</u>	<u>ปีก่อตั้ง (พ.ศ.)</u>
1. ธนาคารแห่งโตเกียว	2505
2. ธนาคารเฮลแมนฮัตตัน	2507
3. ธนาคารล่าหลาลายัน	2507
4. ธนาคารยูโรเบี่ยน เอเชียัน	2521

วิวัฒนาการของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยตามที่ได้กล่าวมานี้ สามารถสรุปได้ว่าธนาคารพาณิชย์ของคนไทยแห่งแรกก็คือ ธนาคารไทยพาณิชย์ ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2449 หรือเมื่อประมาณ 74 ปีมาแล้ว และธนาคารพาณิชย์ที่ก่อตั้งหลังสุดก็คือธนาคารยูโรเบี่ยนเอเชียัน ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2521 สำหรับธนาคารกรุงเทพ จำกัด เป็นธนาคารพาณิชย์ของคนไทย ซึ่งตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2487 นับเป็นธนาคารที่เปิดดำเนินการมาเป็นลำดับที่ 7 ในจำนวนธนาคารพาณิชย์ของคนไทยทั้งหมด 16 แห่ง

นับจากปีที่เริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2487 จนกระทั่งถึงในปัจจุบันนี้ธนาคารกรุงเทพ จำกัด เปิดดำเนินการมาได้เป็นเวลา รวม 36 ปี ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ธนาคารได้ปรับปรุงการดำเนินงานธุรกิจของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับความต้องการของประชาชนผู้ใช้บริการ ทั้งนี้โดยมีการเสนอบริการใหม่ ๆ ที่ทันสมัยและสะดวกรวดเร็ว เช่น การนำระบบเครื่องจักรส่งมอบกลมาให้บริการลูกค้าในด้านต่าง ๆ เป็นต้น จนในปัจจุบันสามารถกล่าวได้ว่าธนาคารกรุงเทพ จำกัด เป็นธนาคารชั้นนำของประเทศและของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ทั้งนี้โดยที่วารสารเดอะแบงก์เกอร์แห่งลอนดอน ได้จัดอันดับให้ธนาคารกรุงเทพ จำกัด เป็นธนาคารชั้นนำในอันดับที่ 231 จากจำนวนธนาคารชั้นนำทั่วโลก 300 แห่ง เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2521 ยิ่งถือได้ว่าเป็นการนำชื่อเสียงมาสู่ประเทศไทยด้วยทางหนึ่ง

เพื่อให้สามารถมองเห็นประวัติความเป็นมา ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าดังกล่าว จะขอแบ่งพัฒนาการของธนาคารกรุงเทพ จำกัด ออกเป็น 3 ระยะ โดยให้แต่ละระยะยาวประมาณ 10 ปี การแบ่งในลักษณะนี้เพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจ มิได้ถือหลักการแบ่งตามลำดับความสำคัญของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สำหรับรายละเอียดมีดังนี้คือ ¹

ระยะแรก (พ.ศ. 2487-พ.ศ. 2497)

ในวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2487 ธนาคารได้เริ่มเปิดดำเนินการรับฝากเงินและให้กู้ยืมเพื่อการค้าระยะสั้น ณ สำนักงานเลขที่ 235-237 ถนนราชวงศ์ กรุงเทพฯ โดยมีเงินทุนในขั้นแรก 4 ล้านบาท มูลค่าหุ้น ๆ ละ 100 บาท และมีพนักงานเพียง 30 คน

ในช่วง 10 ปีแรก ของการดำเนินงานนี้ ธนาคารสามารถขยายกิจการออกไปได้อย่างกว้างขวางโดยสามารถเปิดสาขาต่างจังหวัดแห่งแรกขึ้นได้ที่จังหวัดอุบลราชธานี ในวันที่ 12 พฤษภาคม พ.ศ. 2493 นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2497 ธนาคารยังสามารถเปิดสาขาต่างประเทศขึ้นได้เป็นแห่งแรกที่ฮ่องกง

¹ ประไพพรรณ องค์กร์คีลี และคณะ, "สังเขปประวัติ" วารสารบัวหลวง 4, (ตุลาคม 2520) : 12-17.

ระยะที่สอง (พ.ศ. 2498-พ.ศ. 2508)

ในระยะแรกของพัฒนาการในช่วงที่สองนี้ กล่าวคือ ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2498 ธนาคารได้ย้ายอาคารสำนักงานใหญ่ จากสถานที่เดิมที่ถนนราชวงศ์มาเปิดดำเนินการ ณ สำนักงานเลขที่ 9 ถนนเสือป่า ซึ่งเป็นที่ทำการสำนักงานใหญ่ในปัจจุบัน และเปิดสำนักงานใหญ่เดิมที่ราชวงศ์เป็นสาขาในเขตนครหลวงแห่งแรกของธนาคาร

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2498 ถึง พ.ศ. 2504 นี้ ธนาคารได้ขยายกิจการออกไปอีก โดยธนาคารสามารถเปิดสาขาในต่างประเทศอีก ถึง 5 แห่ง คือ เปิดสาขาที่กรุงโตเกียว, สิงคโปร์, ลอนดอน, มาเลเซียและเวียดนามใต้ ตามลำดับ รวมเป็นสาขาที่เปิดดำเนินการในต่างประเทศในขณะนั้นทั้งหมด 6 แห่ง

นอกจากนั้น ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ยังได้เสนอบริการใหม่ ๆ เพื่อสนองความต้องการของลูกค้าและประชาชนทั่วไปอยู่เสมอ ดังจะเห็นได้ว่าเป็นปลายปี พ.ศ. 2505 ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ได้เปิดดำเนินการธุรกิจบริการสินเชื่อเพื่อการเกษตรขึ้นเป็นครั้งแรก นับเป็นธนาคารแรกในประเทศไทย ที่ให้เกษตรกรกู้ยืมเงินและให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่เกษตรกรอีกด้วย บริการดังกล่าวนี้ได้ดำเนินการติดต่อกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันรวมเป็นเวลา 18 ปี ทั้งนี้ธนาคารได้ให้ความสำคัญกับบริการด้านนี้โดยจัดตั้งหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบโดยเฉพาะ เรียกชื่อว่า ศูนย์สินเชื่อเพื่อการเกษตร และนอกจากนั้นในปี พ.ศ. 2507 ธนาคารฯ ได้เปิดสาขาธาราชเทวีขึ้น โดยมีพนักงานธนาคารเป็นลูกค้าพลตรีทั้งหมด นับเป็นธนาคารหญิงแห่งแรกในประเทศไทยและในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์

ระยะที่สาม (พ.ศ. 2509-ปัจจุบัน)

ในระยะที่สามนี้ ธนาคารฯ ได้เจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังจะเห็นได้ว่าการเพิ่มทุนขึ้นอีกหลายครั้ง โดยในครั้งแรกก็คือในปี พ.ศ. 2511 เพิ่มทุนจาก 200 ล้านบาท เป็น 400 ล้านบาท ครั้นถึงปี พ.ศ. 2514 ธนาคารฯ ได้เพิ่มทุนขึ้นอีก 100 ล้านบาท เป็น 500 ล้านบาท และครั้งที่สามในปี พ.ศ. 2516 เพิ่มทุนจาก 500 ล้านบาท เป็น 700 ล้านบาท และการเพิ่มทุนครั้งที่สำคัญที่สุดก็คือ ในปี พ.ศ. 2517 กล่าวคือ มีการเพิ่มทุนอีก 300 ล้านบาท ทำให้ธนาคารมีทุนที่จดทะเบียนและเรียกชำระแล้วเป็นเงิน 1,000 ล้านบาท นับเป็นบริษัทมหาชนที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย นอกจากนั้นในปี พ.ศ. 2517 นี้ ยังถือว่าเป็นปีที่ธนาคารเปิดดำเนินการมาครบ 30 ปี และธนาคารได้

วางแผนเพื่อสร้างสำนักงานใหญ่ขึ้นใหม่ที่ถนนสีลม ในเนื้อที่ 8 ไร่ เป็นอาคารสูง 35 ชั้น ซึ่งจะเป็น
อาคารที่สูงที่สุดในประเทศไทย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2519 ธนาคารฯ ได้เปิดสาขาสะพานลุมพินีพระปิ่นเกล้าขึ้นเป็นสาขา
นครหลวงแห่งแรกที่มีห้องสมุดย่าวส่วนให้ความรู้ เกี่ยวกับวิทยาการสมัยใหม่ในการเพาะปลูกและการ
เกษตรกรรมบริการแก่ประชาชนทั่วไป นับเป็นห้องสมุดย่าวส่วนที่ธนาคารฯ เริ่มขึ้นเป็นแห่งแรกใน
ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ในปีที่ธนาคารฯ ได้จดทะเบียนจัดตั้งมูลนิธิธนาคารกรุงเทพ
ขึ้น โดยบริจาคเงินทุนก่อตั้ง 20 ล้านบาท เพื่อนำดอกผลมาใช้จ่ายในการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การ
พระศาสนา กีฬา การแพทย์ และสาธารณกุศล การศึกษาและค้นคว้าวิจัย รวมทั้งการบำเพ็ญการกุศล
สาธารณณะต่าง ๆ

หน้าที่และบทบาท¹ บลจ.ธนาคารกรุงเทพ จำกัด เป็นธนาคารที่มีกิจการใหญ่ที่สุดใน
ประเทศไทย ได้ดำเนินธุรกิจให้บริการแก่ลูกค้าประชาชนตามหน้าที่ของธนาคารพาณิชย์ โดยสามารถ
จำแนกบริการออกได้เป็น 5 ประเภทใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้คือ

1. บริการรับฝากเงิน ในขณะที่ธนาคารฯ ได้ให้บริการด้านนี้ 7 ประเภทด้วยกันคือ รับ
ฝากเงินประเภทบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน, บัญชีเงินฝากสะสมทรัพย์, บัญชีเงินฝากเคหหลังเคราะห์
บัญชีเงินฝากประจำ, บัญชีเงินฝากออมทรัพย์เพื่อการออม, บัญชีเงินฝากเงินฝากเงินฝาก
สวัสดิการประเภทเงินฝากสะสมหรือเงินฝากเลี้ยงชีพลูกจ้างของบริษัทและห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล

2. บริการให้กู้ยืม บริการด้านนี้มีทั้งหมด 21 ประเภทดังนี้คือ สินเชื่อเพื่อการส่งสินค้า
เข้า-ออก, สินเชื่อเพื่อการค้ำสินค้าและซื้อลด, สินเชื่อเพื่อการอุตสาหกรรม, สินเชื่อเพื่อซื้อเครื่อง
มือกล, สินเชื่อเพื่อการก่อสร้างและขนส่ง, สินเชื่อเพื่อการเกษตร, สินเชื่อส่วนบุคคล, สินเชื่อเพื่อ
ธุรกิจขนาดเล็ก, สินเชื่อเพื่อส่งเสริมการค้าคนไทย, สินเชื่อเพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, สินเชื่อ
เพื่อการเดินทางและท่องเที่ยว, สินเชื่อเพื่อการพัฒนาบ้านอยู่อาศัย, สินเชื่อเพื่อเคหหลังเคราะห์,
สินเชื่อสำหรับงานประกวดราคาการค้าและรัฐวิสาหกิจ, สินเชื่อการสำรองวัตถุดิบเพื่อการอุตสาหกรรม,
สินเชื่อส่งเสริมการศึกษาและสินเชื่อวิเทศศึกษาส่งเสริม

¹ บุนนาค กฤษณะมระ, "ธุรกิจและบริการของธนาคารกรุงเทพ จำกัด" (ฝ่ายการพนักงาน
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, 2522), หน้า 8 (เอกสารจัดสำเนา).

3. บริการด้านการค้าระหว่างประเทศ บริการด้านนี้ได้แก่การเปิด *Letter of Credit* เพื่อการส่งสินค้าเข้า, ช้อลตตัวเงินต่างประเทศค่าสินค้าออกและรับเรียกเก็บเงินตามตัวต่างประเทศ

4. บริการเกี่ยวกับการซื้อขายและโอนเงิน ขณะนี้ธนาคารให้บริการในด้านนี้ 6 ประเภทด้วยกันคือ การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ, ขายเช็คเพื่อการเดินทาง, ออก *Letter of Credit* เพื่อการเดินทาง, การโอนเงินต่างประเทศ, การส่งเงินให้นักเรียนไทยในต่างประเทศและการโอนเงินภายในประเทศ

5. บริการอื่น ๆ ธนาคารได้แก่ บริการให้เข้าสู่นิรภัย, บริการเงินขวัญถุง, บริการแนะนำการศึกษาต่างประเทศ, บริการด้านออกหนังสือค่าประกัน, บริการโอนเงินเพื่อการศึกษาและศูนย์บริการการเดินทาง

การบริหารงานในปัจจุบัน

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด ในปัจจุบันมีคณะกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากผู้ถือหุ้นของธนาคารเป็นผู้วางนโยบายในการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ คณะกรรมการของธนาคารจะมอบหมายให้กรรมการผู้จัดการใหญ่และกรรมการรองผู้จัดการใหญ่ รับไปบริหารให้ตามนโยบายที่วางไว้อีกต่อหนึ่ง

ปัจจุบันนายชิน โสภณพนิช ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการธนาคารกรุงเทพ จำกัด, นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ดำรงตำแหน่งรองประธานกรรมการ และมีกรรมการของธนาคารอีก 16 ท่าน สำหรับในขณะนี้นายชวตร์ โสภณพนิช ดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการใหญ่ และมีกรรมการรองผู้จัดการใหญ่อีก 4 คน คือ นายดำรงศักดิ์ กฤษณามระ, นายปิยะ ศิวายธรร, นายวิระ รมยะรูป และนายโยคี โสภณพนิช

การสำรององค์การ ปัจจุบันธนาคารกรุงเทพ จำกัด ได้สำรององค์การของธนาคารออกเป็นฝ่าย, ศูนย์, สำนัก และภาค ทั้งนี้เป็นไปตามลักษณะงานที่รับผิดชอบอยู่ โดยในแต่ละฝ่าย, ศูนย์, สำนัก และภาค จะแบ่งหน่วยงานภายในออกเป็น "ส่วน" ต่าง ๆ และในแต่ละส่วนงานนั้นจะแบ่งหน่วยงานย่อยลงไปอีกเป็น "หน่วย" ทั้งนี้โดยที่แต่ละหน่วยจะเป็นหน่วยการบริหารที่เล็กที่สุด

สำหรับในแต่ละฝ่าย, ศูนย์, สำนัก และภาคนั้น จะมีเจ้าหน้าที่ในระดับบริหารเป็นผู้รับผิดชอบงานภายในหน่วยงานนั้น โดยเรียกชื่อตามตำแหน่งว่า ผู้จัดการฝ่าย, ศูนย์, สำนักและภาค และสำหรับเจ้าหน้าที่บริหารที่รับผิดชอบงานในแต่ละ "ส่วน" "หน่วย" เรียกชื่อตามตำแหน่งว่า หัวหน้าส่วน, และหัวหน้าหน่วย ตามลำดับ

ในขณะนี้การคัดรูปองค์การของธนาคารกรุงเทพ จำกัด มีลักษณะดังต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จำนวนพนักงานและสาขาของธนาคาร ณ วันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2523 ธนาคารกรุงเทพ จำกัด มีพนักงานทั้งสิ้น 15,732 คน โดยแยกเป็นพนักงานชาย 9,113 คน และพนักงานหญิง 6,719 คน โดยที่ธนาคารมีสำนักงานเพื่อให้บริการธุรกิจแก่ลูกค้าประชาชนทั่วประเทศ จำนวน 241 สาขา แบ่งเป็นสำนักงานสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร 83 สาขา และสาขาในต่างจังหวัดอีก 158 สาขา นอกจากนี้ ธนาคารยังมีสาขาในต่างประเทศอีก 14 แห่ง กระจายอยู่ในย่านธุรกิจที่สำคัญ ๆ ของโลก

สำหรับสาขาในเขตต่างจังหวัด จำนวน 158 สาขานั้น กระจายอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ดังนี้คือ

- ภาคกลาง	จำนวน	57	สาขา
- ภาคเหนือ	จำนวน	27	สาขา
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จำนวน	45	สาขา
- ภาคใต้	จำนวน	29	สาขา

วิวัฒนาการของธนาคารออมสิน ¹

ธนาคารออมสิน ซึ่งวิวัฒนาการมาจากคลังออมสินนั้น ปัจจุบันเป็นสถาบันการเงินที่มีผู้รู้จักและนิยมฝากเงินกันมากโดยทั่วไปและประชาชนส่วนมากก็ทราบประวัติของสถาบันแห่งนี้กันโดยนัย ๆ ว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานกำเนิดคลังออมสินขึ้นในประเทศไทย เมื่อพ.ศ. 2456 โดยทรงตราเป็นพระราชบัญญัติขึ้น สำหรับการคลังออมสินนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้ทรงสิ้นพระราชหฤทัยมาตั้งแต่ครั้งพระองค์เสด็จไปทรงศึกษาวิชาการ ณ ประเทศอังกฤษ โดยพระองค์ได้ทอดพระเนตรเห็นแบบอย่างและวิธีการคลังออมสินของประเทศอังกฤษ จึงทรงตั้งพระหฤทัยที่จะให้มีการออมสินขึ้นในประเทศไทยบ้าง

¹ สว่าง อันคง, "ประวัติและวิวัฒนาการแห่งการออมสินของประเทศไทย", ใน ออมสิน สาระฉบับพิเศษ การออมสินครบ 60 ปี, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ธนาคารออมสิน, 2516) หน้า 5-6.

ครั้นพระองค์เสด็จกลับประเทศไทย และมีวังที่ประทับเรียบร้อยแล้ว จึงทรงดำริถึงการ ออมสินที่พระองค์ทรงตั้งพระทัยที่จะให้มีขึ้นในประเทศไทย โดยในขั้นต้นมีพระประสงค์ที่จะทรงฝึกหัด พวกมหาดเล็กของพระองค์ให้รู้จักเก็บออมเงินไว้แต่ยังเป็นเด็กเสียก่อน ดังนั้น พระองค์จึงทรงตั้ง สำนักคลังออมสินขึ้น ณ วังที่ประทับ คือพระตำหนักสวนจิตรลดา เมื่อ พ.ศ. 2450 พระราชทานนาม แبی้งค์นั้นว่า "สโพอเคีย" พระองค์ได้ประทานพระอธิบายถึงวิธีการฝากและถอนเงินรวมทั้งข้อบังคับ และระเบียบของแเบ้งค์แก่พวกมหาดเล็กดังกล่าวจนเป็นที่เข้าใจ นับแต่นั้นมาพวกมหาดเล็กในพระองค์ ต้องนำเงินที่ได้รับประทานมาฝากที่แเบ้งค์ทุกคน เมื่อต้องการใช้ก็ถอนได้ นี่คือมูลฐานการกำเนิดคลัง ออมสินในประเทศไทยโดยทางพฤตินัย

ต่อมาเมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์จึงได้ทรงมีพระราชดำริที่จะตั้งคลังออมสิน สำหรับ ฝากเงินจากราษฎรที่เก็บออมไว้ได้ เพื่อจะได้ปลอดภัยจากโจรผู้ร้ายและทรงมีพระราชโองบายให้ ราษฎรเที่ยวใช้จ่ายส่งรูดส่งเพราะเมื่อหาทรัพย์มาได้แล้วไม่มีที่เก็บ ดังนั้นจึงได้ทรงพระราชทาน ทุนหนึ่งแสนบาทให้จัดตั้งคลังออมสินขึ้นเป็นแผนกคลังออมสินที่แผนกกรมเก็บ ในกรมพระคลังมหาสมบัติ ซึ่งถือเป็นสำนักงานคลังออมสินแห่งแรก เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2456 โดยอยู่ภายใต้การบังคับ บัญชาของอธิบดีกรมพระคลังมหาสมบัติ ซึ่งในขณะนั้นก็คือ พระยาไวยยงค์สมบัติ และเลขาธิการกระทรวง การคลังเป็นผู้ดำเนินการ ¹

เมื่อคลังออมสินได้เปิดทำการในพระนครมาได้เป็นเวลาประมาณ 7 เดือน กรมหลวง สันทบุรีนฤนาถ เลขาธิการกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ได้ทรงเห็นว่ากิจการคลังออมสินของรัฐบาล เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชนและแก่ประเทศชาติเป็นอันมาก เพื่อให้ประชาชนตามหัวเมืองได้ประ โยชน์จากคลังออมสิน จึงขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตเปิดคลังออมสินที่พระคลังจังหวัดละเซียง เทรา มณฑลปราจีน เป็นมณฑลแรกและเปิดในจังหวัดอื่น ๆ ตามลำดับ โดยในขณะนั้นงานออมสินยังคง เป็นงานฝากให้ข้าราชการทำนอกเหนือหน้าที่ปกติ ²

¹ ธนาคารออมสิน, คู่มือพนักงานใหม่, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธนาคารออมสิน, 2518), หน้า 3.

² สงวน อังคต, อ้างแล้ว, หน้า 19.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2471 ได้มีการโอนคลังออมสินไปให้กรมไปรษณีย์โทรเลข กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม เป็นผู้ดำเนินการแทน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่จะมาทำการติดต่อ ทั้งในด้านการฝากการถอน โดยเปิดทำการรับฝากเงินจากประชาชน เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2472 ในขณะที่กรมไปรษณีย์โทรเลข ได้ปรับปรุงงานออมสินใหม่และขยายกิจการคลังออมสิน โดยเปิดรับฝากเงินตามที่ทำการไปรษณีย์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเมื่อเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย คณะรัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการออมสินยิ่งขึ้น เพราะเป็นแหล่งเงินอันสำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ จึงได้เร่งปรับปรุงส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพในการบริหารให้คล่องตัวกว่าแต่ก่อน โดยได้ยกฐานะแผนกคลังออมสินขึ้นเป็นกองคลังออมสินและธนาณัติ ตามพระราชบัญญัติกาจัดวางระเบียบราชการสำนักงานและกรมในกระทรวงเศรษฐการ พ.ศ. 2476 และในปีต่อมาคือในปี พ.ศ. 2477 ได้มีการปรับปรุงเป็นกองคลังออมสิน โดยจัดตั้งสำนักงานใหญ่ขึ้นที่เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้า

กิจการออมสินได้รับความนิยมจากประชาชนเพิ่มขึ้นอย่างมาก จำนวนเงินที่ฝากและถอนเพิ่มมากขึ้น แต่สำนักงานสาขาและที่ทำการไปรษณีย์ต่างๆ มีอำนาจในการเก็บรักษาเงินได้ในจำนวนจำกัดประกอบกับจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานมีน้อย จึงทำให้ประชาชนที่มาใช้บริการไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร รัฐบาลได้พิจารณาเห็นสมควรให้ปรับปรุงกิจการคลังออมสินเสียใหม่ โดยจัดการให้กิจการคลังออมสินแยกตัวออกจากกรมไปรษณีย์โทรเลข มาเป็นองค์การที่ดำเนินการธุรกิจโดยอิสระ เพราะถ้าหากยังเป็นกองอยู่กับกรมไปรษณีย์ต่อไปก็เป็นการยากที่จะขยายกิจการให้เจริญก้าวหน้าออกไปได้ จึงได้มีการร่างพระราชบัญญัติคลังออมสินขึ้นใหม่ ยกฐานะเป็นองค์การของรัฐดำเนินการโดยอิสระและปรับปรุงให้เป็นไปในลักษณะ "ธนาคารออมสิน" จึงเปลี่ยนชื่อพระราชบัญญัติคลังออมสินเป็น "พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489" โดยมีวัตถุประสงค์อย่างสั้นว่า "เพื่อส่งเสริมสวัสดิการแห่งสังคมในทางทรัพย์สิน" ของประชาชน ทั้งนี้โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่กำกับโดยทั่วไปในกิจการของธนาคาร

ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดให้ธนาคารออมสินเป็นนิติบุคคล ดำเนินการภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการธนาคารออมสิน ซึ่งประกอบไปด้วยประธานกรรมการ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ซึ่งเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการอื่น ๆ อีกไม่น้อยกว่า 7 คน แต่ไม่เกิน

10 คน โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นผู้แต่งตั้ง และถอดถอนกรรมการอยู่ในตำแหน่ง คราวละ 2 ปี คณะกรรมการธนาคารมีหน้าที่ควบคุมและดูแลโดยทั่วไป ซึ่งกิจการแห่งธนาคารออมสิน รวมตลอดทั้งการตั้งและเลิกสาขาตัวแทน กำหนดเงื่อนไขและขอบเขตทั่วไปแห่งธุรกิจประเภทต่าง ๆ และพิจารณา เสนอบudgetฐานะการเงินและรายงานประจำปี

อำนาจหน้าที่ ธนาคารออมสินทำหน้าที่ประกอบธุรกิจในการรับ-ฝากเงินประเภทฝากเผื่อเรียก ฝากประจำ การรับฝากและโอนเงิน ส่งเคราะห์วิฤต พันธบัตรออมสิน สลากออมสินพิเศษ เงินฝากกระแสรายวัน เงินฝากประจำรายปี ตัวแลกเงินเพื่อเดินทาง ส่งเคราะห์ชีวิตและครอบครัว ส่งเคราะห์ชีวิตและการศึกษา เคหะส่งเคราะห์ ชื้อหรือขายพันธบัตรรัฐบาลไทย การออกหรือขาย หรือเก็บเงินตามตราสารเปลี่ยนมือ การลงทุนเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอนุญาต

ผลประโยชน์ที่ได้มาในปีหนึ่งจากการดำเนินงานกิจการของธนาคารออมสินนั้น ให้นำมาจ่ายเป็นดอกเบี้ยเงินฝาก จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในกิจการธนาคารออมสินภายในวงเงินที่รัฐมนตรีเห็นชอบ และจ่ายตามข้อผูกพันต่าง ๆ หากผลประโยชน์ที่ได้มาในปีใดไม่พอแก่การจ่ายประจำปีนั้น ก็ให้จ่ายจากเงินที่ได้สะสมไว้ สำหรับการธนาคารออมสินได้เท่าจำนวนที่ขาด ถ้ายังไม่พอจ่ายก็ให้กระทรวงการคลังจ่ายเงินเพิ่มเติมให้จนครบจำนวนและถ้าในปีต่อ ๆ ไปมีผลประโยชน์เหลือจ่ายให้ธนาคารออมสินใช้คืนเงินคงคลังจนครบ ส่วนที่เหลือเท่าใดจึงสะสมไว้สำหรับการธนาคารออมสิน

การบริหารงานในปัจจุบัน

ปัจจุบันนายวิโรจน์ เลาหะพันธ์ รองปลัดกระทรวงการคลังดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการธนาคารออมสิน โดยมีนายดุขุฑ์ ลีวัลดี-ชูโต ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ และนายสุภัทร คุ้มโด้ภาค ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการ

ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน นอกจากจะดำรงตำแหน่งกรรมการธนาคารออมสินแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นผู้จัดการธนาคารออมสิน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ และข้อบังคับของธนาคารบริหารงานตามฝ่ายงานต่าง ๆ ดังนี้

1. ฝ่ายการออมสิน
2. ฝ่ายการบัญชี

3. ฝ่ายการธนาคาร
4. ฝ่ายการสลากและพันธบัตรออมสิน
5. ส่วนงานที่เป็นกองขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการ

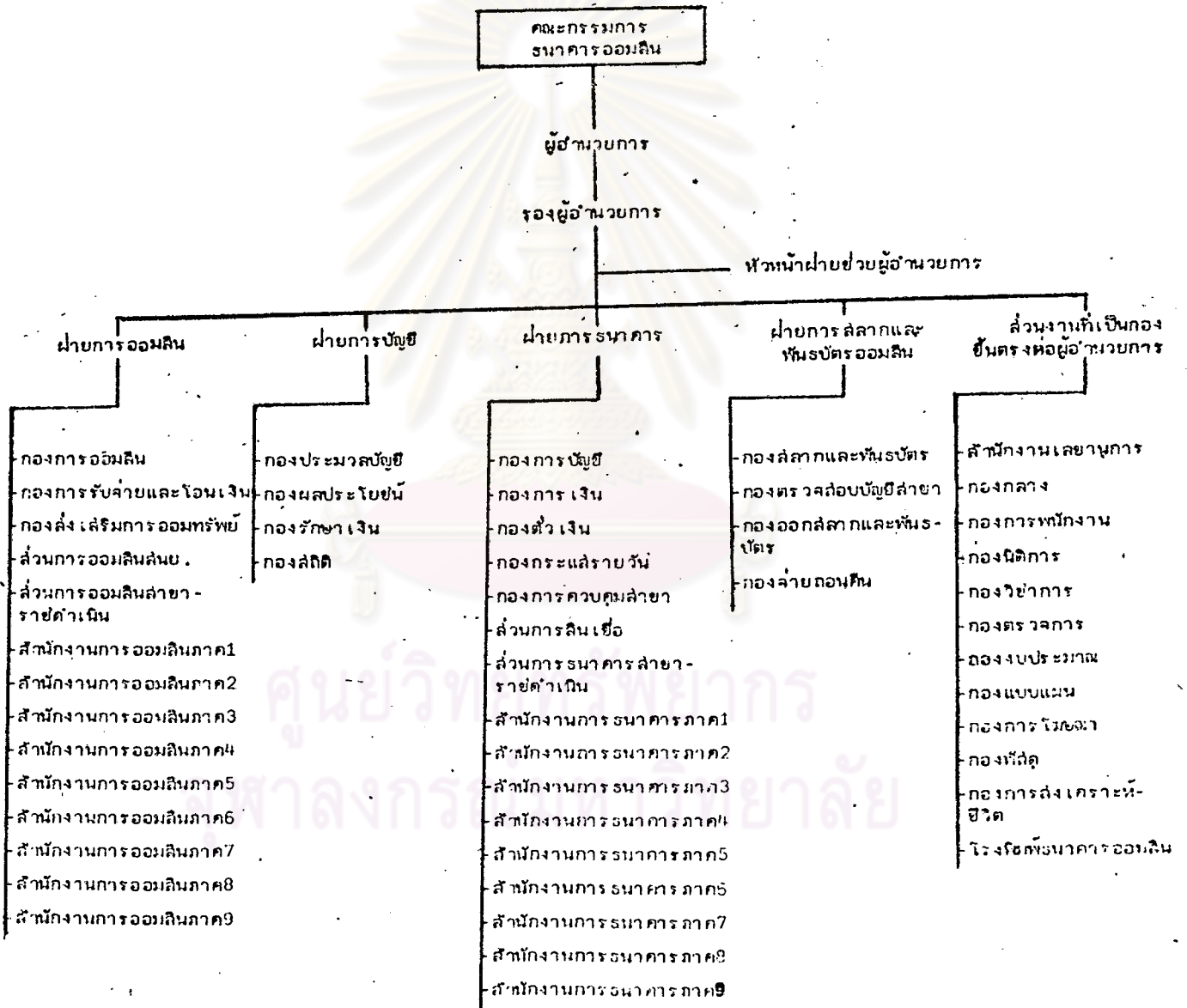
การจัดรูปองค์กร เพื่อให้การบริหารงานและการดำเนินธุรกิจของธนาคาร เป็นไปได้ด้วยดี ธนาคารออมสินได้แบ่งหน่วยงานภายในออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ โดยในแต่ละฝ่ายจะแยกออกเป็นกองงานต่าง ๆ และภายในแต่ละกองงานจะแบ่งหน่วยงานออกเป็นแผนก ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยการบริหารที่เล็กที่สุด

สำหรับในแต่ละฝ่าย, กองและแผนก นั้น จะมีเจ้าหน้าที่ในระดับบริหารเป็นผู้รับผิดชอบบริหารงานภายในหน่วยงานโดยเรียกชื่อตามตำแหน่งว่า หัวหน้าฝ่าย, หัวหน้ากอง และหัวหน้าแผนกตามลำดับ

ในปัจจุบันการองค์กรของธนาคารออมสิน มีลักษณะดังต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิ 2
การปรับปรุงการของธนาคารออมสิน

ที่มา กองวิชาการ ธนาคารออมสิน ณ เดือนพฤศจิกายน 2523

จำนวนพนักงานและสาขาของธนาคาร ณ วันที่ 30 กันยายน 2523 ธนาคารออมสิน มีจำนวนพนักงานทั้งสิ้น 4,906 คน ในจำนวนนี้แยกเป็นพนักงานชาย 2,823 คน และหญิง 2,083 คน โดยธนาคารมีสำนักงานเพื่อบริการรับฝากเงินแก่ประชาชนทั่วราชอาณาจักร จำนวน 376 สาขาและตัวแทนอำเภอ 28 แห่ง แบ่งเป็นสำนักงานสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร 52 สาขา (ในจำนวนนี้มีรถเคลื่อนที่จำนวน 5 คัน และเรือเคลื่อนที่อีก 1 ลำ รวมอยู่ด้วย) และสาขาตามภูมิภาคต่าง ๆ คือ

ภาคกลาง	110	สาขา	ตัวแทนอำเภอ	17	แห่ง
ภาคเหนือ	70	สาขา	ตัวแทนอำเภอ	8	แห่ง
ภาคตะวันออก และ					
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	83	สาขา	ตัวแทนอำเภอ	2	แห่ง
ภาคใต้	61	สาขา	ตัวแทนอำเภอ	1	แห่ง

จากข้อมูลตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าทั้งธนาคารกรุงเทพ จำกัด และธนาคารออมสิน ต่างก็เป็นธนาคารที่ได้รับความนิยมศรัทธาจากประชาชนผู้ใช้บริการโดยทั่วไป จนสามารถขยายกิจการให้เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับ ธนาคารทั้งสองนี้ถือได้ว่าเป็นธนาคารที่มีขนาดใหญ่ โดยมีพนักงานและจำนวนสาขาเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าธนาคารกรุงเทพ จำกัด และธนาคารออมสิน ต่างก็เป็นสถาบันทางการเงินที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศชาติ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย